

LA SENTÈNCIA 31/2010, REINTERPRETADA. LEGISLACIÓ LINGÜÍSTICA, REALITAT SOCIAL I POLÍTICA

Lluís Jou

Notari de Barcelona i professor de Dret Civil de la Universitat de Barcelona

SUMARI: 1. L'Estatut de 2006, la Sentència de 28 de juny de 2010 i la llengua catalana. – 2. La llengua pròpia: article 6.1. 2.1. El projecte i l'Estatut. 2.2. Els raonaments de la sentència. 2.3. La interpretació de l'article 6.1. d'acord amb la STC 31/2010. 2.4. La llengua pròpia a la Constitució i en dret comparat. – 3. Les llengües oficials i el deure de coneixement del català i del castellà: article 6.2. 3.1. El projecte de setembre i l'Estatut. 3.2. El posicionament i els raonaments del Tribunal. 3.2. El posicionament i els raonaments del Tribunal. 3.3. Una qüestió no aclarida: què és el deure de coneixement d'una llengua? 3.4. La interpretació de l'article 6.2. d'acord amb la STC 31/2010. – 4. La doble o múltiple oficialitat. 4.1. Dret d'opció, disponibilitat i capacitació lingüística en l'Administració. 4.2. Dret d'opció i disponibilitat lingüística a les empreses de serveis. 4.3. L'ús del català als òrgans constitucionals – 5. La llengua de l'ensenyament. – 6. Conclusions

---

En el primer curs de la carrera de Dret s'aprenen els rudiments de la interpretació de les lleis. Encara ara és paradigmàtic, en aquesta disciplina, el contingut de l'article 3.1 del Codi civil espanyol.¹

D'acord amb l'article esmentat, les normes s'han d'interpretar segons el sentit propi de les paraules (interpretació gramatical), en relació amb el context (interpretació sistemàtica), els antecedents històrics i legislatius (interpretació històrica) i la realitat social del temps en què s'han d'aplicar, atenent-ne fonamentalment l'esperit i la finalitat (interpretació sociològica i finalista).

---

1. Redactat per la Llei 3/1973, de 17 de març, una norma preconstitucional, essencialment didàctica, que no qüestiona ni tan sols el Tribunal Constitucional.

També s'hi ensenya que jutjar és aplicar una llei abstracta i general a un cas de la realitat concreta, de manera que per dictar una bona sentència cal que el tribunal es fonamenti no només en la llei, sinó en la realitat a la qual s'aplica, que ha d'esforçar-se a conèixer.

La Sentència 31/2010, de 28 de juny, del Tribunal Constitucional, en el recurs d'inconstitucionalitat promogut pel Partit Popular contra un gran nombre d'articles de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, no ha tingut gaire en consideració els criteris d'interpretació elementals i, si ho ha fet, ho ha fet d'acord amb una realitat i una finalitat que no tenen res a veure amb el cos electoral que ha promogut i votat l'Estatut ni amb la situació de contacte de llengües que hi ha a Catalunya. El TC ha certificat, doncs, que la realitat social madrilenya, i per extensió l'espanyola, no té res a veure amb la de Catalunya, i que la finalitat de reconèixer la diversitat històrica, territorial, cultural i lingüística de l'Estat, també present a la Constitució, és diferent segons la interpreti la societat catalana o l'espanyola. La primera vol un reconeixement clar de la seva identitat nacional, mentre que la segona, l'espanyola, cerca la preservació dels privilegis que, per la força de ser la comunitat més nombrosa i potent, hi té la majoria castellano-parlant històricament representada per l'antic regne de Castella que va fer seu, *por derecho de conquista* els de la confederació catalanoaragonesa. Després insistiré en aquesta dicotomia.

Per entendre'ns. Si dels deu magistrats del Constitucional que van dictar la sentència n'hi hagués hagut nou de catalans i un de fora de Catalunya, quin hauria estat el pronunciament? Previsiblement, l'Estatut no hauria estat declarat inconstitucional en tants aspectes bàsics per a la nostra convivència i, sobretot, qüestions fonamentals relacionades amb la nació i la llengua no haurien estat sotmeses a una relectura de resultat vexant. Hi insisteixo: simplement nou magistrats catalans sobre deu, per molt que la composició ideològica del Tribunal hagués estat idèntica. I és que sembla improbable que nou magistrats catalans, coneixedors de la realitat, haguessin vist tants fantasmes on no hi són, fins i tot compartint els punts de vista del PP o del PSOE. Sabrien algunes veritats sociològiques irrefutables des de Catalunya: a) la llengua catalana, en termes relatius, està en regressió al seu territori; b) la política lingüística de la Generalitat, que intenta contrarestar aquella regressió, és viscuda

amb normalitat i sense conflicte a la nostra societat; c) la llengua castellana és cada dia més forta en tots els àmbits socials i familiars de Catalunya, i la immigració recent n'accentua la força.

Llavors, si tan diferents són les societats catalana i espanyola i tan difícil és entendre's i fer un esforç de síntesi, especialment per als qui tenen el poder polític i econòmic ¿què fem en un mateix Estat incapaç d'admetre les diferències?

No vull subratllar ara les febleses de cohesió interna de l'Estat espanyol ni les febleses democràtiques d'un tribunal teòricament integrat per juristes de prestigi reconegut, però que cada dia actua més com una mena de càmera política sostreta a l'elecció popular. Em proposo analitzar de manera crítica els aspectes de la Sentència que fan referència a la llengua, posar en relleu les incoherències internes del raonament del Tribunal i cercar interpretacions alternatives. Procuraré, a més, partir dels raonaments del Tribunal com a element de discussió, és a dir, com una opinió respectable i qualificada i no com una veritat inqüestionable. No em sembla acceptable admetre com una darrera paraula inalterable, pronunciada *ex cathedra* i amb el privilegi diví de la infal·libilitat una sola sentència del Constitucional.

D'altra banda, entenc que els raonaments del Tribunal que no s'han reflectit en el pronunciament no es poden usar com a font d'interpretació d'altres preceptes legals, com s'ha fet d'una manera indiscriminada. Altrament dit: el Tribunal ha analitzat l'Estatut i, si més no en matèria de llengua, només ha considerat inconstitucional l'adjectiu "preferent", sense que les reflexions que fa per considerar constitucional la resta de l'articulat hagin de servir de base a raonaments que permetin a d'altres instàncies considerar inconstitucional el que a elles els interessa.

1. L'Estatut de 2006, la Sentència de 28 de juny de 2010 i la llengua catalana

Primer cal aclarir la finalitat de l'Estatut de 2006, en relació amb la regulació de la llengua que conté. L'Estatut pretenia blindar la normativa aprovada pel Parlament de Catalunya per desenvolupar l'article 3 de l'Estatut de 1979. Atesa la migradesa de la normativa

lingüística del bloc de la constitucionalitat,² integrada fins llavors exclusivament per l'article 3 de la Constitució i el 3 de l'Estatut de 1979, el legislador estatutari (Parlament, Corts espanyoles i poble de Catalunya) porta al màxim rang legal del nostre sistema de fonts del Dret els grans principis de la legislació catalana en la matèria (llengua pròpia, doble oficialitat i normalització) i algunes qüestions puntuals derivades que es consideren essencials, sobretot que el català sigui usat normalment a les administracions catalanes i com a llengua d'ensenyament i d'aprenentatge en l'ensenyament no universitari; que el català i el castellà tinguin idèntica consideració com a llengües oficials i que el govern dugui a terme una política de suport a la llengua catalana.

La normativa catalana de desenvolupament de l'Estatut de 1979³ estava –i està– continguda en la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, norma de referència i pedra angular de la política de la Generalitat en aquest àmbit. Elevant el rang normatiu dels punts essencials d'aquesta llei, l'Estatut pretenia evitar, d'una banda, que es poguessin impugnar amb èxit lleis que despleguin la de política lingüística en àmbits concrets, com són la llei d'ensenyament, la d'acollida o la del cinema, els decrets que en deriven o els actes administratius que s'hi emparen. D'una altra banda, volia evitar que hipotètics canvis d'aritmètica parlamentària a Catalunya afectessin el tema de la llengua, clau per a la identitat catalana i la cohesió social. Es tractava, doncs, de donar així una garantia d'estabilitat al tractament polític de la llengua.

Segons com llegim la Sentència, l'efecte ha estat el contrari: ha difuminat els límits de la normativa vigent. I, cosa a parer meu molt greu, això no es fa en el pronunciament, que en principi ha de ser nítid i, per tant, unívoc, sinó usant la tècnica maquiavèlica, poc democràtica i antijurídica de pretendre, al llarg de "raonaments" jurídics inflats d'apriorisme ideològic, fer dir a l'Estatut el que no diu. Dit d'altra manera, actuant com a tercera cambra, de fet, legislant, i no com a Tribunal, és a dir, sentenciant. A parer meu, ja ho he dit, els raonaments que no tenen conseqüències en el pronunciament,

---

2. Bloc que el Tribunal Constitucional, a la Sentència 31/2010, de 28 de juny, desdient la seva doctrina sense ni advertir-ho prou ni justificar-ho gens, pretén de reduir a l'article 3 de la Constitució i a la seva pròpia jurisprudència.

3. Essencialment aplicable a l'Estatut de 2006 ara vigent.

aporten a cada intèrpret elements diversos, i sovint contradictoris, per llegir les normes al seu gust, de manera que el Tribunal Constitucional, garant teòric de l'Ordenament i de la seguretat jurídica, ha introduït en aquesta matèria, políticament tan sensible, una indefinició i una inseguretat jurídica, al meu parer, inacceptables i incompatibles amb la seva funció.

D'altra banda, em sembla evident que el Tribunal no ha fet cap esforç per atendre ni entendre la realitat social catalana, la situació efectiva de la llengua catalana ni la finalitat perseguida per l'EAC. Tindrem ocasió d'anar-ho veient.

Finalment, entenc que la Sentència sobre l'EAC és només una sentència més en relació amb el tractament de la regulació lingüística a l'Estat espanyol i en especial a Catalunya, que caldrà analitzar juntament amb les altres que han tractat prèviament el tema i amb les quals, en sentit que cal esperar diferent, el tractaran en el futur.

2. La llengua pròpia: article 6.1

2.1. El projecte i l'Estatut

Passarem a analitzar punt per punt els articles de l'Estatut que el Tribunal Constitucional ha rellegit.

De l'article 6 EAC, article bàsic situat en el títol preliminar, se'n van impugnar els apartats 1 i 2, que constitueixen el fonament normatiu de la política lingüística que en deriva. Fan referència, respectivament, a dos principis bàsics: el de llengua pròpia i el de llengua oficial. Pel que fa a la llengua pròpia, l'Estatut la tracta, a més, als articles 35.1 i 50.5. Pel que fa a la llengua oficial, la tracta, també, als articles 32, 33, 34 i 35. La normalització, o foment i difusió, és tractada sobretot als articles 6.3 i 50, sens perjudici que també siguin actuacions d'aquesta mena totes les altres que preveu la Llei.

L'article 6.1 EAC aprovat en referèndum diu:

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal *i preferent* de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i

és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

El projecte d'Estatut aprovat pel Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005 establia:

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal *i preferent* de *totes* les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics a Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

El primer incís d'aquesta norma recull el que establia l'article 3.1 de l'Estatut de 1979, és a dir, que el català és la llengua pròpia de Catalunya. No hi ha novetat. El segon incís resumeix les conseqüències jurídiques que la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, va extreure d'aquell principi. D'acord amb l'article 2.2 de la Llei, el català com a llengua pròpia és "la llengua de" les institucions de Catalunya, i en especial, de l'Administració de la Generalitat, de l'Administració local, de les corporacions públiques, de les empreses i serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals, de l'ensenyament i de la toponímia, i és la "llengua preferentment emprada" per l'Administració de l'Estat en la forma que aquesta mateixa determini, per les altres institucions i en general per les empreses i les entitats que ofereixen serveis al públic. La Llei de política lingüística relaciona d'una manera directa les administracions pròpies, és a dir, les catalanes, amb la llengua pròpia, és a dir, el català, de manera que aquesta és, simplement, la seva llengua. És el que se'n diu el vessant institucional del principi de llengua pròpia. En canvi, les administracions que no són pròpiament catalanes, com la de l'Estat i la de Justícia, empraran, si volen, l'altra llengua oficial, però pel fet de ser el català la llengua pròpia del país (vessant territorial del principi) l'empraran preferentment de la manera que elles mateixes determinin.

La relació entre llengua pròpia i administracions pròpies és directa i, per això, pel fet que el català sigui la llengua pròpia, és "la llengua" de les administracions pròpies, i d'aquí deriva que sigui normalment emprada per elles. És "la llengua" normal, i és normal el que és conforme a l'ús (al tipus, diu el DIEC) més freqüent, això és, habitual o habitualment en exclusiva. A l'LPL, que el català, com a llengua pròpia, és "la llengua de" les administracions pròpies ho estableix l'arti-

cle 2, però el mandat relacionat, això és, el d'“usar normalment”, s'estableix en articles específics per a cada camp: a l'article 9.1 i 9.3 respecte de l'ús a les administracions i corporacions públiques, a l'article 10.1 en relació amb els procediments administratius, al 18 en relació amb la toponímia, al 20 en relació amb l'ensenyament no universitari, al 25 pel que fa als mitjans de radiodifusió i televisió gestionats per la Generalitat i les corporacions locals i al 30 en relació amb les empreses públiques de la Generalitat, de les corporacions locals i llurs concessionàries.⁴ L'EAC també desplega els principis generals de l'article 6.1 al 35, pel que fa a l'ensenyament, i al 50.5, pel que fa a les comunicacions administratives, matèries que analitzarem després.

Preferent, en canvi, és, segons el DIEC, el resultat de l'acció de *preferir*, és a dir, de posar un damunt d'un altre en estimació, en ús. Pressuposa, necessàriament, l'existència de dues o més llengües d'ús. Per això, atès que d'acord amb la normativa estatal bàsica de procediment administratiu i de procediments judicials el castellà és la llengua normalment emprada per l'Administració de l'Estat i la de Justícia en els procediments i en els usos interns, sembla lògic admetre que el català no és, ni pot ser-ho en l'ordre constitucional vigent, “la llengua de” l'Administració de l'Estat, en el sentit de ser-hi usada normalment en exclusiva. Per això, l'LPL estableix per a aquesta administració que el català serà “la llengua emprada preferentment per l'Administració de l'Estat en la forma que aquesta mateixa determini”. Havia de ser el mateix Estat el que regulés, per exemple, la seva imatge institucional establint el règim adequat, fins i tot de textos o rètols bilingües, donant preferència al català.⁵

Possiblement, el projecte d'Estatut pretenia prescindir de la distinció de la Llei del 1998 entre el règim de les administracions catalanes i les empreses de serveis públics⁶ d'una banda, i l'Administració de l'Estat i les empreses que presten serveis al públic, de l'altra.

4. Ni el projecte ni l'Estatut fan referència a la llengua de la toponímia ni a les empreses de servei públic i les que presten serveis al públic, ni a l'article 6 ni al capítol de drets i deures lingüístics. És una llàstima però, atès que el de 1979 tampoc no en deia res i la Llei ho va establir de manera que ha acabat resultant pacífic, si més no en matèria de toponímia, no cal fer-ne qüestió, almenys en aquest moment.

5. És el que va fer, de manera insuficient però acceptable, per mitjà del Decret 1465/1999, de 17 de setembre, vint mesos després de l'entrada en vigor de la Llei de política lingüística.

6. Empreses i serveis que malauradament silencia.

La preposició “a Catalunya” del projecte, referida a les administracions públiques i els mitjans de comunicació públics, i l’incís “totes” pretenien estendre el règim fins aleshores vigent per a les administracions pròpies a totes les administracions “a” Catalunya.⁷ Igualment volia prescindir de la distinció entre l’ensenyament no universitari i l’universitari per extreure’n una mateixa conseqüència: el català és la llengua vehicular i d’aprenentatge a l’ensenyament, sense distincions.⁸

La tramitació de l’Estatut a les Corts va introduir dos canvis al punt 1 de l’article 6, referit a la llengua pròpia. Va desaparèixer el “totes” les administracions i es va canviar “a Catalunya” per “de Catalunya”. Amb el text aprovat i vigent, es manté la distinció entre administracions pròpies i foranes vigent des de l’aprovació de la Llei de política Lingüística. Sembla evident que les administracions “de” Catalunya són les nostres, les catalanes: la Generalitat, les administracions locals, les universitats, els col·legis professionals, les acadèmies, les cambres... totes les entitats que, participant de la naturalesa pública, no tenen dependències amb les estatals. Les altres són la de l’Estat i la de Justícia. D’altra banda, l’Estatut votat, que ja no “suma” administracions, continua sumant els adjectius *normal* i *preferent* pel que fa a l’ús del català a les administracions pròpies. Això indueix, a parer meu, a confusió: *normal* vol dir habitual, és a dir, habitualment en exclusiva; mentre que *preferent* vol dir en relació amb altres llengües, d’una manera preeminent. En què quedem? Si s’utilitza “normalment” el català, i el castellà s’utilitza quan ho demana el ciutadà d’acord amb el seu dret d’elecció lingüística, que és el que estableix la Llei, què hi aporta *preferent*?

2.2. Els raonaments de la sentència

El Tribunal Constitucional no es planteja aquestes qüestions en analitzar el contingut de l’article 6.1 de l’Estatut, tot i que és l’únic

7. Hem d’admetre que la solució és ambiciosa políticament, però ni és acurada jurídicament ni ajustada a la realitat social i al pes polític d’una Catalunya que encara no és independent. La redacció del projecte obligava, per exemple, a modificar la llengua dels procediments en la Llei 30/1992, de 26 de novembre, o en la Llei orgànica del poder judicial, establint un règim específic per a Catalunya.

8. L’article 35, però, modulava el principi general del 6.1 perquè als apartats 2 i 5 mantenen la distinció entre l’ensenyament no universitari i l’universitari que contenen els articles 21 i 22 de la Llei de política lingüística, si bé amb una nova construcció gramatical.

punt del capítol de llengua que és declarat parcialment inconstitucional. De fet, clou el tema sense entrar-hi gens a fons. No li interessin els precedents legislatius que inspiren l'Estatut ni la tramitació parlamentària, no li interessa la realitat històrica de Catalunya ni la derivada de trenta anys d'experiència d'unes administracions que empen normalment el català. No li interessa ni tan sols l'opinió de la doctrina científica que ha estudiat la matèria ni acudeix a solucions de dret comparat. Per dictaminar sobre la llengua pròpia, parteix d'un apriorisme ideològic (l'existència d'una "llengua comuna" de la qual la CE no parla) i pràcticament en nega qualsevol eficàcia en virtut d'arguments extrets d'un altre concepte: el de l'oficialitat. Observem-ne els raonaments.

En primer lloc, el Tribunal examina "la cuestión relativa al carácter propio de la lengua catalana y a las consecuencias que de ello resultan" per dir que "es enteramente pacífico [...] que el EAC es la norma competente para atribuir al catalán la condición jurídica de lengua oficial en esa Comunidad Autónoma (art. 3.2 CE) compartida con el castellano como lengua oficial del Estado (art. 3.1. CE). Como dijimos en la STC 82/1986, de 26 de junio, FJ 2 [...] aunque la Constitución no define, sino que da por supuesto, lo que sea una lengua oficial [...] permite afirmar que es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados con plena validez y efectos jurídicos.⁹ Ello implica que el castellano es medio de comunicación normal de los poderes públicos y, ante ellos, en el conjunto del Estado español. En virtud de lo dicho, al añadir el núm. 2 del mismo art. 3 que las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas, se sigue, asimismo, que la consecuente cooficialidad¹⁰ lo es con respecto a todos los poderes públicos radicados en el territorio autonómico, sin exclusión de los órganos dependientes de la Administración

9. La coneguda sentència de 1986 introdueix aquí, entre parèntesi "(sin perjuicio de que en ámbitos específicos, como el procesal, y a efectos concretos, como evitar la indefensión, las leyes y los tratados internacionales permitan también la utilización de lenguas no oficiales por los que desconozcan las oficiales)", que és encertat i que reitera una sentència seva prèvia en la qual reconeixia el dret d'un basc a tenir intèrpret davant del jutge, fins i tot fora d'Euskadi.

10. Remarco que el Tribunal es desdiu ell mateix i ja no parla d'oficialitat sinó de cooficialitat.

central y de otras instituciones estatales en sentido estricto, siendo, por tanto el criterio delimitador de la oficialidad del castellano y la cooficialidad¹¹ de otras lenguas españolas, el territorio, independientemente del carácter estatal (en sentido estricto), autonómico o local de los distintos poderes públicos.”¹²

Després d'aquesta llarga autocita d'una sentència que fa referència a l'oficialitat,¹³ el Tribunal opina que “la definición del catalán como la lengua propia de Cataluña no puede suponer un desequilibrio del régimen constitucional de la cooficialidad de ambas lenguas en perjuicio del castellano. Si con la expresión *lengua propia* quiere significarse [...] que el catalán es lengua peculiar o privativa de Cataluña, por contraste con el castellano, lengua compartida con todas las Comunidades Autónomas, la dicción del art. 6.1 es inobjetable. Si de ello, por el contrario, pretende deducirse que únicamente el catalán es lengua de uso normal y preferente del poder público, siquiera sea sólo del poder público autonómico, se estaría contradiciendo una de las características constitucionalmente definidoras de la oficialidad lingüística, cual es, según acabamos de recordar [...] que las lenguas oficiales constituyen «medio normal de comunicación en y entre los poderes públicos en su relación con los sujetos privados con plena validez y efectos jurídicos». Toda lengua oficial es, por tanto, lengua de uso normal por y ante el poder público. También en consecuencia, lo es el castellano por y ante las Administraciones públicas catalanas, que, como el poder público estatal en Cataluña, no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales”.

11. Ho reitero: “La oficialidad del castellano y la cooficialidad de otras lenguas...”. El Constitucional ha anat reiterant d'una manera tan obsessiva els dos termes com a contraposats que fins i tot molts textos jurídics catalans, incloses algunes normes generals, han acabat usant-los. A parer meu s'ha de rebutjar perquè el castellà és oficial on ho és i el català també. Però on són oficials ho són els dos igualment.

12. La Sentència que el Tribunal cita resolva en contra de les pretensions de l'Estat plantejades contra les lleis de normalització lingüística del País Basc, Catalunya i Galícia de 1983. Llavors l'Estat considerava inadmissible que el català, el basc o el gallec fossin oficials als òrgans de l'Administració de l'Estat radicats als territoris de les comunitats autònomes i pretenia que en aquests només ho fos el castellà. D'altra banda, i en relació amb el País Basc, emprava com a argument de convicció l'escassa presència social de l'èuscar a Àlava i part de Biscaia. El Tribunal, correctament, va decidir que l'oficialitat no tenia res a veure amb la importància de la llengua com a fenomen social i que les llengües pròpies declarades oficials ho eren a tot el seu territori i a totes les administracions. El 2010, el Tribunal es va citar a ell mateix per argumentar en sentit contrari però sense advertir-ho ni justificar-ho.

13. No a la propietat.

A partir d'aquest raonament, el Tribunal delimita al seu gust, de fet com si fos ell qui hagués fet la Llei i no qui la interpreta, els efectes que produeix la declaració de llengua pròpia. Diu: "[...] el art 3.2 CE no permite que los Estatutos proclamen la oficialidad de cualquier lengua española distinta del castellano [...] La lengua [...] susceptible de ser proclamada oficial por un Estatuto [...] es la lengua de la «respectiva» Comunidad Autónoma, esto es, la lengua característica, histórica, privativa, por contraste con la común¹⁴ a todas las Comunidades Autónomas, y, en este sentido, propia. El carácter propio de una lengua [...] es [...] condición constitucional inexcusable para su reconocimiento como lengua oficial por un Estatuto. Pues bien, el art. 6.1 EAC, al declarar que el catalán, como lengua propia de Cataluña es la lengua de «uso normal» de las Administraciones Públicas y de los medios de comunicación públicos de Cataluña [...] en tanto que la «normalidad» de esa lengua no es sino el presupuesto acreditativo de una realidad que, caracterizada por el uso normal y habitual del catalán en todos los órdenes de la vida social de la Comunidad Autónoma de Cataluña, justifica la declaración de esa lengua como oficial en Cataluña". Tot i que sigui una qüestió aparentment marginal, destaquem que aquí el Tribunal també es contradiu. En la sentència de 1986 que cita al punt anterior, el Tribunal deia que el caràcter d'oficial d'una llengua era independent de la seva realitat i el seu pes com a fenomen social, mentre que aquí dóna per fet que és la realitat social la que en justifica la declaració d'oficialitat.

Com veiem, el Constitucional ignora, de fet, qualsevol efecte jurídic derivat de la declaració de llengua pròpia. Per a ell la declaració és una simple constatació històrica que serveix com a pressupòsit de la declaració d'oficialitat, i l'ús normal de la llengua oficial pròpia en l'Administració és una conseqüència de l'oficialitat, no de la propietat.

14. El qualificatiu *comú* només pot tenir sentit en referència a la llengua oficial però no a llengua pròpia i el Tribunal l'usa de manera ambivalent per convertir el castellà, de fet, en llengua pròpia comuna, que com a tal no existeix. El castellà és llengua familiar de pràcticament la meitat dels catalans precisament a causa d'una violència antiga, de la manca d'estructures estatals i de la immigració que una i altra van propiciar sense que Catalunya comptés amb institucions pròpies que la poguessin atendre adequadament. Però no n'és llengua pròpia. La llengua pròpia és originària en el territori, nascuda aquí o importada en el temps fundacional del país. La historicitat del català a Catalunya és inqüestionable, tant com la del castellà a Burgos. Feia més de tres-cents anys que el català es parlava a Barcelona quan ningú no el sabia a Mèrida, Càceres, Còrdova o Sevilla.

Si per al Constitucional, doncs, l'ús normal del català a les administracions de Catalunya resulta de l'oficialitat i, per tant, també el castellà hi ha de ser normal, el caràcter de "preferent" que l'article 6.1 de l'Estatut proclama no té fonament i el declara nul. El raonament és aquest: "A diferencia de la noción de normalidad, el concepto de preferencia, por su propio tenor, trasciende la mera descripción de una realidad lingüística e implica la primacía de una lengua sobre otra... en perjuicio del equilibrio inexcusable¹⁵ entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado. La definición del catalán como lengua propia de Cataluña no puede justificar la imposición estatutaria del uso preferente de aquella lengua, en detrimento del castellano, también oficial [...] por las Administraciones Públicas y los medios de comunicación públicos de Cataluña, sin perjuicio, claro está, de la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de la otra, subsanando así la posición secundaria o de postergación que alguna de ellas pudiera tener. No admitiendo por tanto el inciso «y preferente» del art. 6.1. EAC una interpretación conforme con la Constitución, ha de ser declarado inconstitucional y nulo".

Eliminat pel TC el suposat desequilibri institucional favorable al català, que segons ell resulta de l'ús "preferent" a l'Administració, passa a l'anàlisi de la segona conseqüència que aquell punt del l'Estatut atorga al fet que el català sigui llengua pròpia, això és, que sigui la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.¹⁶ El Tribunal admet, d'entrada, que "no puede ponerse en duda la legitimidad constitucional de una enseñanza en la que el vehículo de comunicación sea la lengua propia de la Comunidad Autónoma y lengua oficial en su territorio, junto con el castellano (STC 137/1986 JF 1) dado que esta consecuencia se deriva del art. 3 CE y de lo dispuesto en el respectivo Estatuto de Autonomía (STC 337/1994, de 23 de diciembre) [...]";¹⁷ i diu ara que "el catalán debe

---

15. Equilibri "inexcusable" que després el mateix Constitucional trenca a favor del castellà.

16. Aquí només tracta la qüestió en termes generals perquè ho tornarà a fer en analitzar el capítol dels drets lingüístics.

17. Són altres autocites extretes de temps en què el Constitucional era mereixedor de més respecte.

ser, por tanto, lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza, pero no la única que goce de tal condición, predicable con igual título del castellano en tanto que lengua asimismo oficial en Cataluña [...] el castellano no puede dejar de ser también lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza". Aquesta reflexió, sobre la qual tornarem més endavant, permet, sense forçar-la, que s'admeti com a ajustada a la Constitució la realitat actual que les sentències esmentades van validar: el català és el centre de gravetat de l'ensenyament a Catalunya i el castellà s'hi usa en determinades matèries i d'una manera progressiva segons va avançant el nivell dels alumnes o bé, en el primer ensenyament, d'acord amb les necessitats pedagògiques.

2.3. La interpretació de l'article 6.1. d'acord amb la STC 31/2010

Així, doncs, el text consentit i consolidat de l'article 6.1 de l'EAC, queda amb la redacció següent:

La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

Cal veure si la supressió de "preferent" canvia la situació actual i obliga a modificar la normativa lingüística de la Generalitat i a introduir canvis en els usos lingüístics en les administracions catalanes, com demanen els grups contraris a una certa normalitat del català, o no. A parer meu, la supressió del "preferent" no qüestiona la legislació vigent ni n'ha de comportar cap canvi. Vegem-ho.

Darrere del raonament, carregat d'un aire displicent que el du a dubtar de l'existència de desequilibris contraris al català amb expressions com "en su caso", "de existir" "pudiera tener", el Constitucional es limita a anul·lar l'incís "i preferent".

Llegit sense la sentència al costat, l'article queda dintre dels paràmetres de la política lingüística de la Generalitat iniciada fa trenta anys i no impedeix que el català sigui la llengua emprada normalment en les administracions catalanes. En conseqüència, no hauria de

d'incloure a cap mena de canvi en la regulació, ni en l'actuació de les institucions catalanes quan usen "normalment" en exclusiva el català, sens perjudici que les administracions no catalanes (o no estrictament catalanes) tinguin el seu propi règim lingüístic.

Pel que fa als raonaments no traslladats al pronunciament, tampoc no contenen res que forci a modificar l'LPL ni la normativa que se'n deriva. Ja hem dit que, segons aquesta Llei, les administracions catalanes empraran normalment i de manera habitual el català en els termes que resulten dels articles 9 i 10.¹⁸ Si la justificació conceptual que en fa la Llei resulta de la idea de llengua pròpia, no podem oblidar que l'ús habitual o normalment en exclusiva del català en les administracions catalanes és, més enllà d'una qüestió de principis o de preferència, una mesura de política lingüística tendent a corregir, en paraules del TC, "una situació històrica de desequilibri d'una de les llengües oficials", això és, la catalana. Qui pot negar que el català ha estat exclòs de l'Administració de justícia pràcticament des de 1716, de les administracions públiques des de començament del segle XIX i perseguit durant la dictadura franquista? Qui pot negar que davant d'un ús preeminent del castellà per part de l'Administració de l'Estat, fer funcionar les administracions catalanes en català és una política eficaç per estendre'n el coneixement i l'ús? Qui pot qüestionar que el pes social del català en relació amb el castellà és clarament desfavorable en molts àmbits? Així doncs, fins i tot si s'admet el raonament del TC que la llengua pròpia no té cap efecte sobre l'oficialitat i no es pot establir cap preferència d'ús sobre aquesta base, l'ús habitual o normalment en exclusiva del català en les administracions catalanes es pot sustentar com una mesura bàsica de "normalització" lingüística tendent a corregir una situació de desavantatge, sempre amb respecte del dret d'elecció lingüística de la ciutadania i la plena disponibilitat lingüística del funcionariat, que els articles 9, 10 i 11 de la Llei de 1998 garanteixen. Per tant, no cal cap canvi en la normativa catalana que, més enllà de tenir suport en el concepte de llengua pròpia, el té, també, en el de "normalització lingüística" com a mesura per buscar la possible igualtat entre les dues llengües oficials tant per la via de la difusió del coneixement com per la de l'extensió de l'ús.

---

18. I del Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya que els desplega, així com els centenars de Reglaments d'ús del català de les administracions locals catalanes.

Entenc que pel que fa a les mesures de política lingüística per corregir el desequilibri entre les llengües, el TC tot i que sembla limitar-les inicialment a les que han de corregir desequilibris que tenen origen històric, és a dir, en “una violència antiga”,¹⁹ al capdavall s’inclina per considerar legítimes les mesures que han de corregir hipotètics desequilibris “de una de las lenguas oficiales respecto de la otra, subsanando así la posición secundaria o de postergación que alguna de ellas pudiera tener”. L’objectiu de les mesures és, doncs, corregir el desequilibri social. Tampoc no hi ha, per tant, cap novetat de fons. La Llei de política lingüística de 1998 va significar, respecte de la de normalització de 1983, precisament aquest canvi. La de 1983 es proposava redreçar un desequilibri històric amb mesures concretes de normalització. La de 1998 establí un marc de relació entre les dues llengües oficials, i un seguit de mesures de suport a la llengua pròpia precisament per contrarestar la força del castellà, més dominant en molts aspectes de la societat.

El Tribunal arriba a la mateixa conclusió en analitzar l’article 50.5.

2.4. La llengua pròpia a la Constitució i en dret comparat

Que consideri que la Sentència 312/2010 de 29 de juny no conté res que forci a modificar la normativa catalana no vol dir que no discrepi, com discrepo profundament, del raonament que ha fet el Tribunal Constitucional en relació amb la llengua pròpia. Aparentment, la Constitució no conté una definició de llengua pròpia i el Tribunal només hi ha trobat algun fonament en la referència de l’article 3.2 CE “les altres llengües espanyoles”, inserit en un apartat que regula l’oficialitat. Opino que la sentència no té en consideració l’article 3.3 de la mateixa CE que, com és sabut, estableix que “la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d’Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d’especial respecte i protecció”, ni té present, tampoc, que el de *llengua pròpia* és un concepte jurídic suficientment consolidat que té manifestacions en força textos constitucionals. El Tribunal Constitucional no sols no ha tingut en consideració els precedents històrics i legislatius de l’Estatut i la realitat social del temps i

19. En expressió del president Jordi Pujol. Discurs de lliurament del premi nacional de foment del català, octubre de 1996.

del lloc on s'ha d'aplicar, sinó que ni tan sols ha pres en consideració la interpretació sistemàtica de la mateixa Constitució.

El significat de l'apartat 3 de l'article 3 de la CE ha estat discutit. Per a uns és una norma genèrica que garanteix la protecció de les llengües que no s'hi declaren oficials, de manera que dóna cobertura als mandats de promoure l'aragonès, el català, l'asturià o el galleg que contenen els estatuts d'Astúries, Aragó, i Castella i Lleó. Però a parer meu, no només és un mandat als poders públics, sinó principalment una norma hermenèutica bàsica que inspira tot l'ordenament jurídic. Això ha de comportar que, en cas de dubte, les normes jurídiques s'hagin d'interpretar en el sentit més favorable a les llengües territorials. És un principi general, com ho és el del funcionament democràtic de les institucions o la primacia dels drets fonamentals de les persones. Arribats aquí, ¿no entra en la lògica del raonament jurídic que una de les mesures polítiques per aconseguir l'especial respecte i protecció sigui un cert desequilibri entre les llengües oficials en favor de la llengua territorial? I aquest desequilibri, ¿no és en el funcionament de les administracions territorials on més útil pot ser per complir el mandat constitucional de protecció?

A banda d'aquesta reflexió sistemàtica i finalista de l'article 3 de la CE, podem recórrer, també, al dret comparat i recordar que l'interès de les constitucions d'estats sobirans o de regions amb potestat legislativa a protegir la llengua pròpia és generalitzat. Habitualment, els estats independents qualifiquen la llengua "característica, històrica i privativa" del territori com a "llengua nacional", terme equivalent a "llengua pròpia". Si la declaració de llengua nacional recau sobre una d'oficial, sempre comporta la preeminència jurídica sobre les llengües oficials no nacionals i, sovint, polítiques explícites de difusió interna o internacional. En són exemples la Constitució de Malta, que considera llengua nacional el maltès en contraposició a l'anglès, o la de Madagascar, que contraposa el malgaix a l'anglès i el francès. Hi ha supòsits de declaració d'oficialitat d'una llengua del país juntament amb la llengua de l'antiga metròpoli, que ho era abans de la independència, amb la previsió expressa que aquesta altra, la de l'antiga metròpoli, deixi de ser-ho passat un temps o quan el parlament nacional ho acordi. El Pakistan, l'Índia, les Filipines o Malàisia en relació amb l'anglès en són exemples. La llengua nacional o pròpia sempre és especialment protegida per l'Estat que la declara i sovint aquesta declaració té efectes institucionals que es projecten

sobre l'oficialitat múltiple. Des d'aquesta òptica, és del tot coherent que la declaració de llengua pròpia comporti un cert desequilibri institucional favorable al català.²⁰

3. Les llengües oficials i el deure de coneixement del català i del castellà: article 6.2

3.1. El projecte de setembre i l'Estatut

L'article 6.2 de l'Estatut d'autonomia estableix:

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials, i *els ciutadans de Catalunya*²¹ tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure. *D'acord amb el que disposa l'article 32, no hi pot haver discriminació per l'ús de qualsevol de les dues llengües.*

El projecte d'Estatut aprovat pel Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005 establia:

---

20. Finalment, atès que d'acord amb l'article 96 de la CE els tractats internacionals celebrats vàlidament formen part de l'ordenament intern i que Espanya està integrada en la Unió Europea, cal entendre que els principis que es deriven dels tractats que la institueixen impregnen l'ordenament intern. Doncs bé, l'article 290 del Tractat disposa que "el règim lingüístic de les institucions de la Comunitat és fixat [...] pel Consell, per unanimitat". El Consell el va establir pel Reglament 1/1958, de 15 d'abril de 1959, segons el qual són llengües oficials i de treball totes les llengües oficials dels estats membres. Però a cada territori el règim d'oficialitat lingüística és el que estableixen els ordenaments interns. Cap llengua de les institucions obté un estatut privilegiat sobre el conjunt del territori i dels ciutadans de la Unió Europea. Aplicant aquest principi del Tractat de la Unió, en el fons el principi de subsidiarietat, res no s'hauria d'oposar al fet que la llengua més propera a l'Administració, és a dir, la llengua de la unitat política més petita, en el nostre cas el català, tingüés preferència en les institucions més properes, en el nostre cas les catalanes.

21. D'acord amb l'article 7 de l'Estatut, són ciutadans de Catalunya els ciutadans espanyols que tenen veïnatge administratiu a Catalunya. D'acord amb la Llei 7/1985, de 2 d'abril, de bases de règim local, tenen veïnatge administratiu en un municipi totes les persones que hi estan empadronades. L'empadronament en el municipi on es resideix és obligatori tant per la gent amb nacionalitat espanyola com per als estrangers. L'article 39 del Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya completa aquesta regulació.

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones a Catalunya tenen el dret d'utilitzar i el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure.

Com podem veure, les Corts van introduir modificacions en el projecte tendents a evitar que el deure de coneixement s'exigís als ciutadans de la resta de l'Estat que són a Catalunya, la visiten o hi actuen sense ser-ne ciutadans, i un interès a subratllar que no hi podia haver discriminació per raó de la llengua oficial emprada pels ciutadans.

Els dos primers incisos d'aquest article 6.2 fan referència a l'oficialitat del català. El tercer justifica l'establiment d'un marc adequat que faci possible que totes les persones puguin usar qualsevol de les dues llengües oficials. El dos primers segueixen, pràcticament, el text de l'article 3.2 de l'Estatut de 1979 i l'article 3.1 de l'LPL de 1998. El tercer, que és una novetat aparent, té la finalitat d'extreure una conseqüència jurídica de la declaració d'oficialitat. La Llei de 1998 extreu com a conseqüències bàsiques d'aquella declaració que ambdues llengües poden ser emprades indistintament i que els actes jurídics fets en qualsevol de les dues tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia i, per tant, que no se'n pot al·legar vàlidament el desconeixement. L'EAC trasllada aquesta conseqüència a l'article 32, al capítol de drets lingüístics,²² i dóna més relleu a l'establiment formal del deure de coneixement del català per als ciutadans de Catalunya.²³

22. Aquest article disposa que "totes les persones tenen dret a no ésser discriminades per raons lingüístiques. Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, validesa i eficàcia plenes". D'altra banda, l'LPL fonamenta sobre el concepte d'oficialitat els drets lingüístics que enuncia a l'article 4 i els principis rectors del 5.1, mentre que els principis rectors del 5.2 tenen per fonament la situació de desavantatge del català respecte del castellà que, sobre la base del principi de llengua pròpia, dóna peu a la política de suport al català.

23. El projecte d'Estatut plantejava adequadament el deure de conèixer el català, llengua oficial, a tothom a Catalunya, subratllant l'aspecte territorial de la conseqüència jurídica mentre la Constitució fa referència als "espanyols", obviant-ho, amb una imprecisió jurídica criticable, com veurem després. El projecte es va modificar a causa del recel atàvic dels ciutadans de la resta de l'Estat, que constitueixen el grup lingüístic majoritari, a perdre privilegis lingüístics dins l'Estat: no poden acceptar ni de lluny que a Catalunya no es puguin comunicar en castellà.

3.2. El posicionament i els raonaments del Tribunal

La Sentència 31/2010 ha declarat plenament ajustat a la Constitució l'incís "totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficial i els ciutadans de Catalunya tenen el dret d'utilitzar i el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials". Aquesta és l'única qüestió rellevant: el deure és plenament vigent. Ara bé, la decisió apunta, i per tant cal atènyer-s'hi, que ho és sempre que s'interpreti en els termes que s'indiquen en el fonament jurídic que correspon. Vegem-ho.

El Tribunal considera adequada al marc de la Constitució la norma segons la qual "totes les persones a Catalunya tenen el dret d'utilitzar i el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials". Però ho fa sobre la base d'entendre que l'article vol dir una cosa diferent del que el legislador li va fer dir.

Efectivament, el TC, sense justificació prèvia, arriba a la més sorprenent de les seves conclusions: "[...] la imposición²⁴ estatutaria del deber de conocimiento del catalán debe resolverse partiendo de la base de que tal deber no viene impuesto por la Constitución y no es inherente a la cooficialidad²⁵ [...] El art. 3.1 CE establece un deber de conocimiento del castellano como lengua oficial del Estado; deber que resulta concordante con otras disposiciones constitucionales que reconocen²⁶ la existencia de un idioma común a todos los españoles²⁷ y cuyo conocimiento puede presumirse en cualquier caso, independientemente de factores de residencia o vecindad. No ocurre, sin embargo, lo mismo con las otras lenguas españolas cooficiales²⁸ [...] Lo que aquí importa es [...] si la inexistencia de un deber de conocimiento [...] supone la prohibición de que tal deber se imponga en un Estatuto [...] el hecho de que la Constitución no reconozca el derecho

24. Com sempre, quan es tracta del català, sempre hi apareix "la imposición". Quan es tracta del castellà és un "deber constitucionalmente exigible...". El llenguatge no és neutre.

25. Un altre cop amb la "cooficialidad". Si no és inherent a l'oficialitat, a què és inherent aquest deure?

26. Un altre vocable usat amb intenció. No s'imposa un "idioma común" sinó que es reconeix l'idioma comú.

27. El Tribunal no cita ni una sola norma, perquè en realitat no hi és.

28. Observeu la insistència en el terme *cooficiales*. El castellà és oficial. Les altres llengües, que segons la Constitució "serán también oficiales", queden reduïdes a "cooficiales".

a utilizar las lenguas cooficiales²⁹ distintas del castellano no impide que los estatutos [...] garanticen tal derecho [...] Otra cosa es [...] que también puedan exigir el deber de conocerlas. El deber constitucional del castellano, antes que un deber «individualizado y exigible» es [...] el contrapunto de la facultad del poder público de utilizarla como medio de comunicación normal con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra [...] para que los actos de «imperium» que son objeto de comunicación desplieguen de manera regular sus efectos jurídicos. En el caso de las lenguas cooficiales³⁰ distintas del castellano, no existe para los poderes públicos una facultad equivalente, pues los ciudadanos [...] tienen [...] solo obligación [...] de conocer el castellano [...] no teniendo la Administración derecho alguno a dirigirse exclusivamente a los ciudadanos en lengua catalana, tampoco puede presumir en éstos su conocimiento y, por tanto, formalizar esa presunción como un deber de los ciudadanos catalanes.”

Dit d'altra manera, les administracions catalanes, segons com es vulgui llegir aquest argument, no poden adreçar-se mai a ningú només en català perquè els ciutadans no tenen l'obligació d'entendre'l. Una conclusió radicalment contrària al que diu l'article 32: “Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, validesa i eficàcia plenes”. Article que el Constitucional considera plenament ajustat a dret i que no ha estat impugnat. Com pot tenir eficàcia plena una notificació si no és sobre la base de presumir que qui sigui que la rep entén la llengua en què està redactada? La conclusió també contradiu les tres sentències de 26 de juny de 1986 i altres de concordants segons les quals l'oficialitat comportava que la llengua oficial és “medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados con plena validez y efectos jurídicos”, com el mateix Tribunal ens ha recordat en examinar el punt anterior i que quan examina el punt 2 oblida, incorrent en incoherència.

Un cop ha pretès dir que la Generalitat no pot adreçar-se en català a la ciutadania perquè qualsevol ciutadà pot al·legar que no l'entén, el Tribunal intenta desequilibrar els efectes de les dues ofi-

29. Idem.

30. Ídem. D'altra banda, observeu la manera de trencar aquella inexcusable igualtat entre les llengües oficials preconitzada abans: el coneixement del castellà és obligatori no perquè és oficial, sinó perquè la Constitució ho imposa.

cialitats, assegurant que el deure de coneixement del castellà és generalitzat perquè l'imposa la Constitució i que el del català no pot ser generalitzat i només es pot fonamentar en relacions de subjecció especial. Diu el Tribunal: "No hay [...] la facultad del poder público de la Generalitat de utilizar exclusivamente la lengua catalana en sus relaciones con los ciudadanos, que sería impropio, sino que se trata, aquí sí [...] de la imposición de un deber individual [...] que tiene su lugar específico y propio en el ámbito de la educación [...] y en el de las relaciones de sujeción especial que vinculan a la Administración catalana³¹ con sus funcionarios, obligados a dar satisfacción al derecho de opción lingüística [...]"³²

Tècnicament l'oficialitat és, pel que fa a les relacions de dret públic,³³ triangular: permet l'ús de la llengua a l'Administració, la comunicació del ciutadà amb l'Administració i la relació de l'Administració amb el ciutadà i les altres administracions amb plena validesa i eficàcia, això és, sense que se'n pugui al·legar el desconeixement. El Constitucional, defensor de la igualtat escrupolosa de les dues llengües oficials al punt anterior, ara intenta establir-hi una diferència marcada, favorable a la castellana, que de fet podria dur a desoficialitzar la catalana en un dels tres vessants a què he fet referència: el de la comunicació de l'Administració amb els ciutadans.

3.3. Una qüestió no aclarida: què és el deure de coneixement d'una llengua?

A parer meu, el problema rau en una utilització política, i no tècnica, del text legal i en una lectura elemental, lineal i feta segons el significat que resulta de la llengua general, però no de la terminologia d'especialitat, de l'expressió *deure de coneixement*.

31. Només a la catalana? On és la inexcusable igualtat de les dues llengües oficials?

32. La Sentència continua: "Importa [...] que, concebido como un deber de naturaleza distinta al que sólo cabe predicar del castellano, esto es, como un deber que no es jurídicamente exigible con carácter generalizado, el deber de conocimiento del catalán tiene un objeto propio que lo justifica como un mandato y que permite interpretarlo conforme a la Constitución". No hi ha arguments, ni valor, per declarar inconstitucional l'article, però els magistrats no renuncien a donar la seva opinió, política, sobre la matèria.

33. L'oficialitat també té conseqüències a les relacions entre particulars quan són externes, és a dir, quan s'insereixen en relacions d'oferta de serveis i de productes o la contractació.

El deure de coneixement de la llengua oficial és una conseqüència de la declaració d'oficialitat per molt que el Tribunal eviti entrar en matèria.³⁴ Es projecta sobre les relacions entre el poder públic i la ciutadania, en el sentit que cap ciutadà ni resident podrà al·legar que no comprèn l'idioma oficial quan l'Administració li adreci una comunicació oral o escrita. Admetre que qualsevol ciutadà pot negar la validesa d'una notificació en català equival a negar el valor oficial de la llengua.³⁵

Seguidament analitzaré el deure de coneixement d'una llengua. A Espanya, aquest deure es desprèn de l'article 3 de la Constitució quan diu, respecte del castellà, que "tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la". La interpretació d'aquest incís ha de partir, a parer meu, de subratllar-hi una greu imprecisió tècnica: atès que s'adreça als ciutadans espanyols, sembla excloure'n els qui no tenen la nacionalitat espanyola però resideixen al país. Llavors, ens podem preguntar:

– Poden els fills d'espanyols que per la raó que sigui han perdut la nacionalitat espanyola per haver-ne adquirit una altra invocar desconeixement del castellà, per exemple, quan l'Administració de l'Estat els requereix per pagar l'IRNR?³⁶

34. Insisteixo en el fet que el Constitucional dona per fet que el castellà s'ha de saber per imperatiu constitucional al marge de la seva consideració de llengua oficial i ni tan sols es molesta a justificar el raonament, essencial per a la interpretació de l'article 3.1 de la Constitució.

35. Cap norma de dret comparat dona una pauta clara que permeti extreure alguna conclusió de quin és l'efecte últim de la declaració d'oficialitat. De les 133 constitucions que contenen la declaració d'oficialitat d'una o més llengües se'n deriven, normalment, els efectes següents: a) el dret de sufragi passiu o l'exercici del càrrec de cap d'estat se supedita a tenir un coneixement aprofundit de la o de les llengües oficials; b) l'activitat parlamentària es du a terme en la llengua o les llengües oficials; c) les lleis es publiquen en una llengua determinada o en més d'una; d) els procediments administratius o judicials es tramiten en la llengua oficial sens perjudici, si és el cas, del dret de la persona detinguda a ser informada de què se l'acusa en una llengua que comprèn i a disposar d'interpret en el judici; e) l'ensenyament de la llengua oficial és obligatori en el marc del sistema educatiu; f) per a l'adquisició derivativa de la nacionalitat cal demostrar el coneixement de la llengua oficial; g) els nacionals estant obligats a conèixer-la o conèixer-les, però no aclareixen què vol dir aquest dret; h) es garanteix el dret a usar-les; i) les transaccions i els documents redactats en la llengua oficial són vàlids pel que fa a la llengua.

36. Impost sobre la renda dels no residents.

– Poden els alemanys propietaris d'immobles situats en territori espanyol al·legar desconeixement de la llengua oficial quan reben les actes o la comptabilitat de la comunitat de propietaris i demanar-ne traducció a costa de la comunitat? I els navarresos amb apartaments a la platja de Calafell, poden exigir-les en castellà?

– Poden els ciutadans senegalesos residents en territori espanyol al·legar desconeixement de la llengua oficial en els contractes de subministrament de gas, per exemple, i exigir-ne traducció a la seva llengua familiar o demanar-ne la nul·litat per manca de consentiment?

– Poden els turistes japonesos que ens visiten reclamar alguna indemnització per no comprendre els avisos o senyals redactats només en llengua oficial, però no en la seva?

– Poden els socis italians d'una companyia espanyola exigir que les juntes generals es desenvolupin en italià o demanar a càrrec de la societat traducció simultània i la documentació que serveix de base a les juntes en la seva llengua? I els socis no catalans d'una societat catalana, poden exigir-les en castellà?

Aquestes situacions de comunicació, en general entre privats que afecten els interessos d'altres persones privades, exigeixen, per seguretat jurídica, una solució clara. No poden quedar a l'arbitri d'una part.

Una interpretació mecànica, no gramatical, de l'article 3.1 de la Constitució exonera del coneixement del castellà, en definitiva de la llengua oficial, a tots els estrangers residents o transeünts a Espanya i els permet al·legar-ne el desconeixement en totes les situacions que he plantejat. Així, un ciutadà marroquí que fa cinc anys que viu i treballa a Màlaga mai no tindrà cap obligació d'entendre el castellà. La mateixa interpretació mecànica tendeix a considerar que el deure de coneixement del castellà s'estableix d'ell *per se*, amb independència de la seva condició de llengua oficial.³⁷

---

37. El Constitucional sembla defensar aquest posicionament, quan diu que el deure de conèixer el castellà sorgeix de la seva condició de "llengua comuna", una condició que la Constitució no reconeix explícitament i que la realitat sociològica nega: gairebé la quarta part de la població espanyola té una llengua familiar diferent de la castellana.

El Constitucional no es planteja res d'això. De fet ni tan sols fa una interpretació gramatical de l'article 3.1. de la Constitució. A parer meu, la connexió entre les dues frases d'aquest punt evidencia la subordinació de la segona a la primera. No hi ha una sola frase, sinó dues de separades per un punt i seguit i unides en un sol incís. El deure de conèixer el castellà deriva, simplement, de la declaració d'oficialitat que es fa en la frase precedent. Una interpretació lògica del precepte du a la mateixa conclusió: el deure de coneixement és conseqüència de la declaració d'oficialitat. Encara una interpretació finalista, que dugués a entreveure'n l'esperit i finalitat, permetria comprendre que la Constitució de 1978 tenia per objectiu trencar amb la situació establerta per la dictadura precedent.³⁸ Com és sabut, la dictadura havia perseguit les llengües espanyoles diferents de la castellana, les havia foragitades de qualsevol àmbit oficial, dels mitjans de comunicació i de l'ensenyament i havia prohibit les manifestacions públiques en aquestes llengües. L'única llengua hàbil per a usos oficials era, en la dictadura, la castellana. Si la finalitat de la Constitució és la de trencar amb aquesta realitat i modificar-la, sembla lògic que, si manté l'oficialitat del castellà en tot el territori, accepti que els estatuts d'autonomia declarin, *també*, oficials les altres llengües. Vist des de Catalunya, és evident que aquest *també* comporta una equiparació del català al castellà i acaba amb el privilegi de l'exclusivitat. El Tribunal prefereix interpretar el deure de coneixement del castellà que deriva de la Constitució com la garantia d'aquell privilegi.

Però, en què consisteix aquest deure? En llenguatge corrent, vol dir entendre, parlar, llegir i escriure amb correcció. En aquest sentit, *deure de coneixement* equival a *deure d'acreditar el coneixement*. A parer meu, és en aquest sentit més vulgar que el Constitucional ha tractat el tema i, encara, introduint una asimetria entre llengües oficials que no té justificació democràtica. En llengua d'especialitat, però, *deure de coneixement* vol dir no poder-ne al·legar desconeixement.

Hi ha autors, més lligats pel significat corrent, que consideren que no és un veritable deure jurídic perquè no es preveu cap sanció per

38. Hereva, pel que fa a l'organització territorial de l'Estat i al reconeixement de les entitats nacionals que constitueixen Espanya, de les constitucions del segle XIX.

preservar-lo ni hi ha mesures coercitives que en garanteixin el compliment. Altres, més atents al significat d'especialitat, entenem que és una presumpció *iuris tantum* segons la qual qualsevol persona de nacionalitat espanyola coneix el castellà.³⁹

Entès aquest deure com a presumpció *iuris tantum* que tothom coneix la llengua oficial, el deure no és altra cosa que una exigència de seguretat jurídica imprescindible per al bon funcionament de l'activitat social, econòmica i jurídica en un territori determinat, i per tant afecta tant les relacions verticals, entre les administracions i la ciutadania, com les horitzontals, entre ciutadans. Dit d'altra manera, les administracions poden adreçar-se al ciutadà en la llengua oficial que considerin, salvant el dret d'elecció lingüística d'aquest quan hi ha més d'una llengua oficial, i tothom té dret a presumir que si usa una llengua oficial al territori en les relacions que poden tenir alguna eficàcia jurídica, tant si ho fa amb els poders públics com amb les persones privades, ningú no podrà desvirtuar-ne l'ús al·legant-ne desconeixement.⁴⁰

Així doncs, llevat de pacte exprés i particular previ entre persones concretes que estableixi la comunicació en una llengua determinada, una notificació administrativa, un requeriment de pagament, una convocatòria a una junta de copropietaris d'un immoble o a la junta general de socis d'una companyia en llengua oficial feta dins del territori on ho és, no pot ser desvirtuat pel fet que el subjecte a qui s'adreça no l'entengui, no l'entengui de manera suficient o al·legui que no l'entén.

La presumpció de coneixement de la llengua oficial funciona, a parer meu, com ho fa la presumpció de coneixement de les lleis pel simple fet de la publicació al *Diari Oficial*. Si no és possible al·legar el desconeixement de les lleis per molt que la gran majoria dels ciutadans no les coneguin, tampoc no podem al·legar desconeixement de l'idioma oficial. Així, de la mateixa manera que l'establiment de la moneda oficial comporta un efecte alliberador dels pagaments que

39. La presumpció decau, per evitar la lesió de drets fonamentals, si es prova el desconeixement segons que ha reconegut el Tribunal.

40. Sense perjudici, és clar, dels supòsits d'indefensió que cal relacionar estrictament amb el dret fonamental de tota persona a no ser detinguda sense rebre informació del fet de què se l'acusa en una llengua que compregui o en els altres supòsits establerts per la Llei.

s'hi fan respecte de tota mena d'obligacions pecuniàries que no pot ser desvirtuat, l'establiment de l'oficialitat de la llengua comporta un efecte "comunicador" que tampoc no pot ser desvirtuat per ignorància, llevat dels supòsits lògics de respecte als drets fonamentals. La presumpció de coneixement que deriva de l'oficialitat d'una llengua funciona, també, d'una manera semblant a la presumpció de coneixement que alguns països estableixen en relació amb el contingut de determinats registres públics. Així, si es presumeix que el contingut dels registres és conegut per tothom, també es presumeix que la llengua oficial és coneguda per tothom. Una cosa similar succeeix amb la determinació de l'hora oficial, establerta per cada estat amb independència de l'hora solar o de la que correspondria per fus horari, ja que ningú no pot, per exemple, arribar a treballar a les tres de la tarda al·legant que hi arriba a l'hora del sol ni pretendre el còmput final d'un termini sobre la base de l'hora d'Alaska.

Una referència al règim lingüístic de les Nacions Unides ens permet copsar que l'oficialitat de la llengua comporta que qui no la vol o pot entendre s'ha d'espavilar, és a dir, no pot al·legar-ne desconeixement. Així el Reglament provisional del Consell de Seguretat estableix quins són els idiomes oficials, però permet que qualsevol representant n'usi un de diferent si subministra la interpretació a un dels idiomes oficials. Dit d'altra manera, el Consell, i per extensió les Nacions Unides, té sis llengües oficials i cada representant escull, entre les sis, la que vol usar, de manera que l'organització posa els mitjans necessaris perquè els que usen qualsevol de les altres cinc puguin entendre'l i a l'inrevés. Ara bé, a ningú no se li imposa el coneixement de les sis o d'una de les sis, i si algú no sap o no vol parlar en una de les sis llengües oficials pot usar-ne una altra però ha d'assumir ell, i només ell, les conseqüències de la seva ignorància o actitud i aportar un intèrpret que tradueixi el que diu en la llengua no oficial a una d'oficial i que redacti els documents en les llengües oficials.

3.4. La interpretació de l'article 6.2 d'acord amb la STC 31/2010

Com hem dit, l'article 6.2 és plenament constitucional. Els raonaments del TC tendents a disminuir el rang del català com a llengua oficial en relació amb el castellà no arriben a diluir la normativa vigent. Efectivament, podem entendre que, per la relació que hi ha

entre l'article 32 EAC i aquest, les administracions catalanes poden adreçar-se a qualsevol ciutadà només en llengua catalana i els actes notificats són, pel que fa a la llengua, eficaços.

Llavors, la prevenció del Tribunal Constitucional respecte del coneixement del català en el sentit que no hi ha una obligació generalitzada de coneixement per part de tots els ciutadans, té la seva resposta adequada en la norma de l'article 50.5 EAC:⁴¹ Les comunicacions a les persones no residents a Catalunya⁴² es fan normalment en castellà i, en altre cas, tenen dret a rebre-les en castellà si ho demanen.

Pel que fa al deure de coneixement, amb el benentès que el raonament del Constitucional és discutible per incoherència en el tractament de les dues accepcions del terme a què he fet referència, hem d'admetre que hi ha deure de coneixement en el sentit de deure d'acreditar-lo només en els supòsits en què s'estableix efectivament aquest deure: tota la població escolaritzada, això és, progressivament tota, i tot el personal subjecte a les administracions catalanes i les no catalanes destacat a Catalunya. Res no s'oposa, al meu entendre, que la Llei estableixi d'una manera efectiva i reglada el deure d'acreditar el coneixement en altres supòsits sempre que això sigui raonable i proporcionat com a conseqüència de l'exercici de determinades tasques que comporten servei a la ciutadania.⁴³ En el sentit de llengua presumptament coneguda al territori, el deure de coneixement queda reconegut a l'article 32 quan diu que els actes jurídics fets en català tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia, salvant el dret dels ciutadans a demanar-los en castellà que, en cas d'actes administratius, no pot comportar perjudici ni despesa per a la persona sol·licitant ni retards en el procediment ni suspendre'n la tramitació i els terminis establerts.⁴⁴

41. Article 9 LPL en el mateix sentit i amb més detall.

42. No residents a territoris on el català, en qualsevol de les seves denominacions populars o legals, és oficial, de conformitat amb la STC 50/1999, de 6 d'abril.

43. Com per exemple, com a conseqüència de cursos obligatoris i gratuïts derivats de l'empadronament, o per a l'obtenció de certificats habilitadors per a exercir determinades activitats de serveis, com serien les llicències de taxi, cuidadors de tercera edat o de professor d'autoescola, sempre que el nivell d'exigència fos proporcionat a les tasques que cal fer.

44. Article 50.5 EAC i 10.2 LPL.

4. La doble o múltiple oficialitat

4.1. Dret d'opció, disponibilitat i capacitació lingüística en l'Administració

El Partit Popular qüestionava el dret dels ciutadans a triar la llengua oficial i el correlatiu dret dels funcionaris estatals a saber-la per poder-los atendre en la llengua elegida⁴⁵ que estableix l'article 33 de l'Estatut. Segons la seva visió, els funcionaris poden imposar la llengua d'ús als ciutadans i no a l'inrevés, de manera que els funcionaris de l'Estat no tenen l'obligació de saber català.

Aquest article 33 no té diferències essencials amb el projecte de setembre i només hi ha modificacions de detall en els punts 3⁴⁶ i 5⁴⁷ que no n'afecten el contingut. Estableix el dret d'opció lingüística i el correlatiu deure de disponibilitat de les administracions i institucions, així com el deure dels funcionaris que en depenen, que per fer efectiu aquell dret, han de conèixer les dues llengües oficials. Són drets i deures que constitueixen dos dels principis fonamentals de qualsevol sistema de doble oficialitat o d'oficialitat múltiple, que es fonamenten en el principi democràtic segons el qual l'Administració i els seus empleats estan al servei de la ciutadania. D'acord amb aquests principis, quan en un mateix territori hi ha més d'una llengua oficial:

- a) el dret a escollir la llengua amb què es relacionen amb l'Administració correspon als ciutadans.
- b) les administracions han d'estar en disposició d'atendre la ciutadania en qualsevol de les llengües oficials.

45. Es tracta d'un dret de la ciutadania i d'un deure del funcionariat que el PP accepta sense problemes en relació amb el castellà però que nega, per principi, en relació amb el català. Òbviament el PP defensa els cossos de funcionaris de l'Estat, des de l'Advocacia de l'Estat fins als fiscals el dret al trasllat dels quals a qualsevol lloc d'Espanya sense haver d'entendre altra llengua de la castellana considera preferent al dret de la ciutadania d'aquí a relacionar-se amb ells en català.

46. Elimina una referència a "aquest Estatut" situada entre "[...] estableixen" i "les lleis [...]" que té la seva lògica perquè l'Estatut no estableix la forma d'acreditar

47. Substitueix l'incís final del punt, darrera "[...] en català", que al projecte deia "i no poden exigir a la persona interessada la traducció al castellà" pel vigent "que tenen, en tot cas, plena eficàcia jurídica".

c) les administracions han de garantir que el funcionariat tingui la capacitació lingüística necessària, és a dir, que conegui les llengües oficials, i ha de regular de manera coherent la llengua dels procediments administratius o judicials i la llengua d'ús en els documents i registres públics.

El punt 1 de l'article 33 estableix el principi general.⁴⁸ El 2 i el 3 el reiteren en relació amb l'Administració de justícia, el Ministeri fiscal, el notariat i els registres públics amb la previsió expressa que tot aquest personal ha d'acreditar que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials. El punt 4 aplica el mateix principi a l'Administració de l'Estat i, finalment, el punt 5 conté una norma sistemàticament extemporània que proclama el dret dels ciutadans de Catalunya a relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals i els jurisdiccionals d'àmbit estatal d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent.

La sentència troba plenament ajustat a la Constitució tot l'article i només trasllada a la part dispositiva la interpretació del punt 5, a la qual em referiré més endavant. Les raons adduïdes per constatar-ne la constitucionalitat no comporten cap minva del contingut normatiu ni relectura, llevat d'una, que no és intranscendent: entén que les normes que han d'establir la forma en què jutges, magistrats, personal al servei de l'Administració de justícia, fiscals, notaris i registradors han d'acreditar el coneixement de les dues llengües oficials és una norma estatal. Com a conseqüència, també es consideren plenament constitucionals l'article 102.4, relatiu a l'acreditació del coneixement de les llengües oficials per part del personal al servei de l'Administració de justícia, i el 1471.a) relatiu a aquesta acreditació per part de notaris i registradors.

El Tribunal reprèn en aquest punt una qüestió que ha debatut, amb posicionaments antagònics, en diverses sentències, que és a qui correspon de regular l'ús de les llengües oficials: al poder competent en la matèria sectorial concreta o al poder competent en matèria de llengua o de normalització. Sense entrar-hi a fons, i sense tenir en consideració l'article 143 de l'Estatut que no ha estat

---

48. "Els ciutadans tenen el dret d'opció lingüística [...] tenen el dret d'utilitzar la llengua oficial que elegeixin."

impugnat i per tant és constitucional, el Tribunal fa dos pronunciaments bàsics:

a) La disponibilitat lingüística i la consegüent exigència de capacitat lingüística en les dues llengües oficials de jutges i magistrats, personal al servei de l'Administració de justícia, fiscals, notaris i registrador i funcionaris que depenen de l'Administració perifèrica de l'Estat és ajustada a la Constitució i, per tant, tots ells hauran d'acreditar el coneixement del català perquè "se colige sin dificultad que estos apartados del artículo 33 EAC [...] son una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad". Es trenca, així, la tendència jurisprudencial que ha considerat, fins ara, que no tenien l'obligació d'acreditar el coneixement del català, sens perjudici que, per a alguns, fos un mèrit.

b) La norma que establirà com cal acreditar el coneixement correspon dictar-la a l'Estat i, pel que fa als jutges, fiscals, i personal de la justícia, a la Llei orgànica del poder judicial.

c) Queden plenament reconeguts el dret d'opció, la disponibilitat lingüística institucional i la necessitat d'acreditació de coneixement de les llengües oficials per part del personal funcionari de referència.

Una altra lectura és possible si es té en consideració que la Generalitat té competència exclusiva en matèria de llengua pròpia, que inclou, en tot cas, la determinació de l'abast, els usos i els efectes jurídics de la seva oficialitat i també la normalització lingüística del català (article 143 EAC). D'acord amb sentències precedents, com ara la 74/1989, de 24 d'abril, i la 337/1994, de 23 de desembre, la Generalitat pot regular els efectes de l'oficialitat i, per tant, l'ús de les llengües oficials en els documents públics o en l'ensenyament. Seguint aquesta línia, i sobretot l'atribució competencial de l'article 143, era legítim interpretar l'article 33.3 en el sentit que el procediment per a l'acreditació del coneixement del català per part dels jutges i magistrats, personal al servei de l'Administració de justícia, fiscals, notaris i registradors podia establir-la la Generalitat sense necessitat d'esperar una norma estatal.

El plantejament del Tribunal, però, no deixa de ser raonable perquè una cosa és regular els efectes de l'oficialitat i l'altra establir

les normes internes de cada administració. Així, doncs, si la Generalitat pot establir la manera d'acreditar el coneixement de les llengües oficials per al personal de les administracions catalanes, correspon a l'Estat fer-ho amb el seu personal, tal com reconeix el mateix apartat 4 de l'article 33.⁴⁹ El més negatiu d'això és que pot quedar oberta la possibilitat que l'Estat opti per la disponibilitat de servei i no la personal del funcionari i, per tant, per la d'establir perfils a cada oficina. Nogensmenys, el que en realitat cal preveure és una actitud d'incompliment de la norma, la mateixa que ha tingut els darrers trenta anys, i que en aquest punt continuarem com ara. Caldria, doncs, que fos el Parlament de Catalunya que presentés la proposició de Llei adequada tendent a donar compliment efectiu a la norma estatutària en els termes que ha establert el Tribunal.

En tot cas, hi ha una interpretació que concilia l'article 143 amb el 33.3: a l'Estat li correspon establir el moment concret en què cal acreditar el coneixement de les llengües oficials per a accedir a llocs de treball a Catalunya, mentre que a la Generalitat li correspon establir els nivells de coneixement del català adequat i suficient que faci aptes els funcionaris per a les funcions pròpies de llur càrrec o lloc de treball.⁵⁰

4.2. Dret d'opció i disponibilitat lingüística a les empreses de serveis

Segons l'article 34 EAC,⁵¹ idèntic al del projecte de setembre de 2005:

Totes les persones tenen dret a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidores de béns, productes i serveis. Les entitats i les empreses i els establiment oberts al públic a Catalunya estan sub-

49. El Tribunal, recelós, no es pot estar d'advertir que "[...] con ocasión [...] del desarrollo normativo [...] por parte del poder político competente [...] podrá requerirse de este tribunal el pertinente juicio de constitucionalidad sobre los específicos términos en los que llegue a concretarse el deber de conocimiento de las dos lenguas oficiales por los referidos servidores públicos [...]".

50. En la línia que ho va fer, pel que fa al nivell de coneixement exigible com a mèrit, l'acord del 25 de març de 1999.

51. El precedent d'aquesta norma és a l'article 32 de la Llei de política lingüística.

jectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis.

En poc més d'un foli, la Sentència declara plenament adequat a la Constitució l'apartat primer perquè entén "el deber de disponibilidad lingüística por parte de las empresas en necesaria consecuencia del derecho de opción lingüística [...]". Però un cop reconegut el dret dels ciutadans, incorre en la contradicció de no acceptar el deure correlatiu dels establiments i les empreses perquè "[...] el deber de disponibilidad lingüística de las entidades privadas, empresas o establecimientos abiertos al público no puede significar la imposición a ésta, a su titular o a su personal de obligaciones individuales de uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales de modo general, inmediato y directo en las relaciones privadas...".

Atès que no es pot sostenir que el Tribunal sigui incoherent en un mateix paràgraf, cal trobar una interpretació en aquest punt. Entenc que aquesta interpretació passa per tornar a les dues accepcions de coneixement de la llengua oficial: les entitats privades, llurs titulars i el seu personal no poden ser obligades pels poders públics a "acreditar" el coneixement de cap de les llengües oficials, però, en canvi, han d'estar en disposició d'atendre el públic en qualsevol de les dues llengües oficials. Ens trobem, doncs, en una situació semblant a la que el Tribunal posa en relació amb el notariat, els registres públics o l'Administració de l'Estat segons que interpreta els articles 33.3 i 33.4 EAC: la ciutadania té el dret d'opció lingüística, les empreses tenen el deure de disponibilitat, però són elles, i només elles, les que han d'establir els mecanismes adequats perquè el seu personal tingui, o acrediti, si escau, la capacitat lingüística adequada.

D'aquesta manera, doncs, entenc que la reinterpretació de l'article 34 que la Sentència du a la part dispositiva és relativament benigna. Manté la plena constitucionalitat dels requisits lingüístics dels articles 30, 31 i 32 LPL, de compliment obligatori per part de totes les empreses, i els permet establir exigències de coneixement de català, fins i tot d'acreditació de coneixement de català, per al seu personal en la forma que elles mateixes estableixin.⁵²

52. En el marc d'una política lingüística activa de concertació amb les empreses, la Generalitat té tot el marge que vulgui de conformitat amb l'article 50.1 EAC.

4.3. L'ús del català als òrgans constitucionals

L'article 33.5 conté una norma que, tot i fer referència a l'oficialitat múltiple, té per objectiu la regulació de l'oficialitat múltiple per part de l'Estat espanyol:

Els ciutadans de Catalunya tenen el dret de relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent. Aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català, que tenen, en tot cas, plena eficàcia jurídica.

Els destinataris són els òrgans constitucionals i jurisdiccionals d'àmbit estatal, com per exemple, el Rei i la Casa Reial, el president del Govern, el Tribunal Constitucional, el Tribunal Suprem i l'Audiència Nacional, a més de les Corts generals.

A diferència d'altres constitucions d'estats plurilingües de tradició democràtica llarga, com Suïssa, Bèlgica o Finlàndia, la Constitució espanyola no conté cap norma sobre l'ús de les llengües oficials als òrgans constitucionals. Aquest punt de l'Estatut estableix una guia, una declaració d'intencions de Catalunya estant, perquè si més no el català hi pugui ser usat per ciutadans de Catalunya amb la limitació que sigui per escrit. Es tractava de fer possible la presentació d'escrits al Tribunal Suprem, per exemple, directament en català.

El Tribunal ho accepta sempre que sigui estatal la norma que estableixi el procediment que ha de fer efectiu aquest dret, com d'altra banda no podia ser d'altra manera. La Sentència té la previsió, del tot innecessària i carregada de recel, de traslladar la reflexió a la part dispositiva. Tot i això, al meu entendre, la norma estatutària justifica plenament, per exemple, la presentació a les Corts per part del Parlament de Catalunya d'una proposició de llei que reguli aquesta matèria.

5. La llengua de l'ensenyament

Per cloure aquesta anàlisi, cal tractar d'una manera específica la regulació estatutària de la llengua de l'ensenyament, és a dir, de la norma de l'article 35.1 EAC, relacionada amb el 6.1, segons la qual:

El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari.

La Sentència cita la doctrina derivada de les anteriors STC 137/1986 i 337/1994, segons la qual no es pot posar en dubte la legitimitat constitucional d'un ensenyament en què el vehicle de comunicació sigui la llengua pròpia, i conclou que res no impedeix que l'Estatut reconegui el dret a rebre l'ensenyament en català i que aquesta sigui la llengua vehicular i d'aprenentatge en tots els nivells educatius.

El Tribunal manté, en termes generals, la doctrina anterior que admet la legitimitat

- a) d'usar el català com a llengua vehicular i d'aprenentatge
- b) de no separar l'alumnat per grups ni centres per raó de llengua
- c) de no atorgar als pares el dret d'elecció de la llengua de l'ensenyament

Tot plegat, en el marc d'una política lingüística educativa que té per finalitat que l'alumnat conegui amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament.

El Tribunal es limita a fer una mena d'admonicions en defensa del castellà, que parteixen d'una desinformació clara. Si jutjar és adequar la norma general al cas concret, és evident que no n'hi ha prou amb conèixer la norma, sinó que cal conèixer la situació de fet. A la Sentència, el Tribunal demostra no conèixer la situació el català i el castellà a l'ensenyament a Catalunya. Per això indica que l'article 35.1 "no es inconstitucional interpretado en el sentido de que con la mención del catalán no se priva al castellano de la condición de lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza. Por lo mismo, el solo reconocimiento de un derecho a recibir la enseñanza en catalán [...] no puede interpretarse como expresivo de una inadmisibile voluntad legislativa de excepción, de suerte que la interpretación constitucionalmente admisible es la que conduce a la existencia de ese derecho a la enseñanza en castellano."

Què vol dir el Tribunal amb aquesta admonició tan carregada de recel? Sembla evident que, admesa la legitimitat dels tres principis

que he indicat en començar, i atès que el dret a l'educació exigeix, segons el Tribunal, que l'alumnat conegui perfectament el castellà i l'objectiu de la política de suport al català o de normalització és la de contrarestar la superioritat de la llengua castellana en tants d'àmbits, el fet que el castellà hagi de ser llengua vehicular i d'aprenentatge no vol dir que ho hagi de ser en el mateix grau ni en el mateix moment, sinó que no pot quedar exclòs del sistema educatiu en l'ensenyament obligatori precisament en la mesura necessària que en garanteixi, al final de l'ensenyament, un coneixement idèntic.

Així doncs, és el poder públic competent, això és, la Generalitat, el que ha de determinar en quins cursos, hores i nivells, el castellà s'ha d'usar com a llengua d'ensenyament, garantint, a més, el dret dels alumnes que s'incorporen més tard de l'edat corresponent al sistema escolar de Catalunya a rebre un suport lingüístic especial. Vista la Sentència i vista la realitat del sistema educatiu, que el Tribunal sembla desconèixer, res no hauria de dur a fer canvis en la normativa vigent.

6. Conclusions

En vista de la STC 31/2010, de 28 de juny, pel que fa a la llengua podem arribar a les conclusions següents:

a) El Tribunal Constitucional ha actuat guiat fonamentalment per plantejaments polítics, obsedit per preservar la continuïtat del castellà a Catalunya, més que no pas per plantejaments estrictament jurídics, sense emprar de manera suficient els elements bàsics d'interpretació històrica, sistemàtica i finalista de les normes.

b) La sentència, pel que fa al règim lingüístic, és tan sols una sentència més, no pas l'única i, per tant, no es pot aplicar-ne els plantejaments a normes diferents de l'EAC, anteriors o posteriors, sense prendre en consideració el conjunt de la doctrina del TC.

c) La sentència evidencia un desconeixement profund de la situació de contacte de llengües que hi ha a Catalunya, cosa que la fa incórrer en error de fet, i analitza textos *in vitro*, sense connexió amb la realitat social a què s'aplica. La conseqüència és que introdueix una inseguretat jurídica considerable i obre la possibilitat que se n'utilitzin els arguments de manera diferent segons es vegi o es vulgui veure la realitat.

Dit això, entenc que la sentència:

1. Disminueix els efectes que poden derivar del principi de llengua pròpia, però sense desvirtuar-los plenament, atès que només el considera com a justificador de l'oficialitat però no n'examina a fons el contingut.

2. Reforça la idea d'igualtat entre les llengües oficials, i sobre això permet una interpretació adaptada a la seva visió de la Constitució del deure de coneixement del català en el sentit que es manifesta com a deure d'acreditació en situacions especials, que a la pràctica duen a la generalització, i com a impossibilitat de desvirtuar els efectes jurídics dels actes fets en català.

3. Reconeix el dret d'opció lingüística del ciutadà, el deure de disponibilitat lingüística de les administracions i de les empreses i la necessitat d'acreditació de coneixement de les dues llengües oficials per part dels funcionaris. Inclosos, ho deixa clar, els de l'Administració de l'Estat, els de l'Administració de Justícia, magistrats, jutges, fiscals, notaris i registradors, si bé per a tots els darrers la norma que estableixi el procediment d'acreditació ha de ser estatal. Tot i que no admet que es forcin les empreses a establir un sistema d'acreditació de coneixement de les llengües oficials, no hi ha obstacle perquè elles mateixes l'estableixin.

4. Reconeix com a plenament constitucional el foment i el suport institucional al català, com a llengua (més) feble i mentre ho sigui, amb tota mena de mesures. Entre d'altres, que sigui la llengua vehicular i d'aprenentatge a l'ensenyament i la normalment emprada a l'Administració, sense altres límits que el respecte al dret d'opció lingüística de la ciutadania, la prohibició de discriminació per raó de llengua i la facultat del ciutadà de demanar notificacions en castellà.

5. Accepta que el català sigui la llengua vehicular i d'aprenentatge a l'ensenyament i que els alumnes no siguin separats en grups, aules o centres per raó de llengua. No reconeix el dret dels pares a triar la llengua de l'ensenyament i posa com a límit de tot plegat que el castellà no s'exclouï de l'ensenyament i també pugui ser, si escau, vehicular i d'aprenentatge amb la finalitat que en acabar l'ensenyament obligatori quedi garantit el coneixement oral i escrit de les dues llengües oficials.

6. Cap afirmació de la sentència força a modificar la legislació lingüística de la Generalitat.

7. En canvi, els seus fonaments de dret forcen a l'Estat a regular el procediment per fer efectiva l'acreditació de coneixement del català per part dels seus funcionaris destacats a Catalunya i el dret de la ciutadania a comunicar-se per escrit amb els òrgans constitucionals i els jurisdiccionals centrals, i permet al Parlament de Catalunya tramitar la proposició o proposicions de llei que corresponen.

RESUM

La STC 31/2010, de 28 de juny, avala la constitucionalitat dels articles sobre llengua de l'Estatut, llevat de l'incís *preferent* de l'article 6.1. Tot i això, el Tribunal porta a la decisió, com a condicionants d'aquesta constitucionalitat, alguns punts dels raonaments jurídics que, sense un estudi aprofundit de la realitat catalana ni un raonament jurídic sòlid, sobre la base de prejudicis ideològics, tendeixen a diluir el deure de conèixer el català i el fet que aquest hagi de ser l'única llengua vehicular i d'aprenentatge a l'ensenyament o pugui ser llengua de comunicació per part de l'Administració. L'article posa en relleu algunes incoherències internes de la sentència i posa en relació els articles "reinterpretats" amb els que no ho han estat, de manera que permet una interpretació segons la qual no cal modificar cap normativa catalana i, en canvi, és exigible un canvi de determinades normes estatals vigents que dificulten l'exercici del dret d'opció lingüística.

Paraules clau: realitat social; criteris d'interpretació de les lleis; llengua pròpia; llengua oficial; deure de coneixement de la llengua oficial; impossibilitat d'al·legar desconeixement de la llengua oficial; doble oficialitat; opció lingüística; disponibilitat lingüística; capacitació lingüística del funcionari.

RESUMEN

La STC 31/2010, de 28 de junio, avala la constitucionalidad de los artículos sobre lengua del Estatuto, salvo el inciso "preferente" del artículo 6.1. Sin embargo, el Tribunal lleva al fallo de la sentencia, como condicionantes de esta constitucionalidad, algunos puntos de los razonamientos jurídicos que, sin un estudio en profundidad de la realidad catalana ni una argumentación jurídica sólida, y siempre sobre la base de prejuicios ideológicos, tienden a diluir el deber de conocer el catalán y el hecho que éste deba ser la única lengua vehicular i de aprendizaje en la enseñanza o pueda ser lengua de comunicación por parte de la Administración. El trabajo pone de relieve algunas incoherencias internas de la sentencia y relaciona los artículos "re-interpretados" con los que no lo han sido, de manera que permite una interpretación sistemática de la Sentencia en virtud de la cual no es preciso modificar ninguna normativa catalana y, por el contrario, es exigible un cambio en determinadas normas estatales vigentes que dificultan el ejercicio del derecho de opción lingüística.

Palabras clave: realidad social; criterios de interpretación de las leyes; lengua propia; lengua oficial; deber de conocimiento de la lengua oficial; imposibilidad de alegar desconocimiento de la lengua oficial; doble oficialidad; opción lingüística; disponibilidad lingüística; capacitación lingüística del funcionariado.

ABSTRACT

Constitutional Court Ruling 31/2010, of 28 June, upholds the constitutionality of all articles of the Statute concerning language, except for the “preferential” reference in article 6.1. Despite this, as conditioning factors of constitutionality, the Court has brought into the ruling some points of legal reasoning which, without any in-depth study of the Catalan situation to any solid legal reasoning, on the basis of ideological prejudices, have tended to dilute the obligation to speak and understand Catalan, and the fact that it ought to be the only communication and learning language in the education system, and that it may be used as the communication language by the Catalan Government. This article highlights some inconsistencies in the ruling and links the “reinterpreted” articles to those that have not, thus enabling to draw an interpretation which sustains that there is no need to amend any Catalan regulation and that, on the contrary, calls for a change in certain of the current Central Government rulings that restrict freedom of choice in language.

Key words: social situation; criteria for interpreting the laws; autochthonous language; official language; responsibility to know the official language; impossibility of alleging ignorance of the official language; joint official status; language choice; language availability; language authorization for public staff.